

Aneta Zapała-Wiecheć

Dziecko w świecie multimedialnym

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1,
26-33

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mgr Aneta Zapała-Wiecheć
Zespół Szkół nr 3 w Ostrowcu Świętokrzyskim

DZIECKO W ŚWIECIE MULTIMEDIALNYM

Współczesne społeczeństwo można nazwać informacyjnym, ponieważ jego dominantą jest wytwarzanie i obieg informacji. Wszelkie formy aktywności społecznej, takie jak: nauka, kultura, edukacja, polityka, finanse, produkcja, turystyka, nie mogą istnieć bez wsparcia techniki i technologii informacyjnych. „Społeczeństwo informacyjne jest społeczeństwem ludzi szybko uczących się”¹. Charakteryzuje je natychmiastowe docieranie do informacji, a zanikanie barier geograficznych pomaga w nawiązaniu kontaktów międzyludzkich. Nowoczesne media można zdefiniować jako „różnorodne środki audio-wizualne – tekst, dźwięk, obraz, animacja – uzupełniające się wzajemnie, użyte w jednym przekazy”². Związane z „wysoką technologią”, której wytworem jest komputer, dostarczają powszechnych symboli i wspólnych rytuałów. Przestały być tylko „nośnikami informacji” – są odzwierciedleniem naszych oczekiwań i animatorem potrzeb.

Młody człowiek musi być świadomy zmian zachodzących w globalnej gospodarce, a podstawą powinna być dobrze uformowana wiedza, za którą sam weźmie odpowiedzialność. Współczesny świat ze swoim ogromnym postępem w dziedzinie komunikacji powoduje zmiany stylu życia, pracy, spędzania czasu wolnego.

SYTUACJA SZKOŁY

W nowej sytuacji znalazła się także szkoła, narodził się bowiem nowy uczeń – człowiek „medialny”. „Tempo jego życia nadają media posługujące się przyspieszoną narracją, skrótem, zmiennością, kodami dźwiękowymi”³. Tymczasem „Współczesny proces edukacyjny(...) winien być zorientowany na potrzeby ucznia, akcentować humanistyczny wymiar przestrzeni edukacyjnej”⁴.

Trudno dzieci zainteresować, pozytywnie zaimponować, żyją wraz ze stale napływającym strumieniem informacji, uodporniły się na przekaz telewizyjny, są lepiej poinformowane od rodziców o problemach świata, są pokoleniem, w którym zostały odwrócone tradycyjne przestrzenie socjalizacji generacyjnej.

Dane podkreślają ogromny wpływ telewizji na poglądy nastolatków na świat. Według badań prawie każde dziecko ma dostęp do co najmniej jednego telewizora, a 36% ma własny. Póki co, żadne inne środki przekazu nie są tak rozpowszechnione.

¹ W. Jakubowski, *Media. Kultura popularna. Edukacja*, Kraków 2005, s. 27

² Tamże..., s. 27

³ Tamże..., s. 28

⁴ J. Karbowiczek, *Nauczyciel i uczeń we wspólnej przestrzeni edukacyjnej*, Częstochowa 2005, s. 210.

szechnione wśród nastolatków. Ważną rolę w telewizji odgrywają wiadomości oraz programy edukacyjne. Dotyczy to również czasopism, gazet i Internetu.

ROZKŁAD WPŁYWU MEDIÓW

Nastolatki w Stanach Zjednoczonych i Indiach korzystają z kilku źródeł informacji, przeciętnie z czterech. W Indiach gazety są uważane za tradycyjny punkt wyjścia informacji (wydaje się tam około 350 tytułów regionalnych o zasięgu ogólnokrajowym). W tym kontekście 64% młodych w tym kraju podało gazety jako główne źródło pozyskiwania informacji, w przeciwieństwie do 22% w Stanach Zjednoczonych. W porównaniu z innymi państwami w Indiach największa liczba nastolatków podała również, że cennym źródłem informacji są ich rodzice, co świadczy o znacznie silniejszych niż gdzie indziej więzach rodzinnych.

Najwięcej dorastających (73%) korzystających z Internetu mieszka w Stanach Zjednoczonych.

W Niemczech ponad 50% nastolatków posiada telefon komórkowy – o wiele więcej niż w Hiszpanii czy Japonii – co wskazuje na niezależność nastolatków w tym kraju, jak i na popularność usługi SMS w Europie. Wpływ powyższych mediów w przyszłości będzie zdecydowanie większy.

TELEWIZJA

- Telewizja przekazuje informacje, łącząc istotne dla dziecka elementy wizualne z zabawnymi dźwiękami i muzyką.
- Oglądanie telewizji jest stymulującym doświadczeniem, które można dzielić z innymi.
- Telewizja jako środek przekazu w stosunkowo łatwy sposób dociera zarówno do rodziców, jak i do dzieci.

Istnieje dużo argumentów przemawiających za siłą reklam telewizyjnych. Stosunek dzieci do telewizji wynika z następujących uwarunkowań:

- Telewizja stanowi punkt odniesienia do oceny innych mediów.
- Dzieci oglądają telewizję z wielką uwagą i przyswajają więcej szczegółów niż dorośli.
- Dzieciom autentycznie podobają się reklamy.

Należy podkreślić, że dzieci reagują na reklamy w podobny sposób jak dorośli. Telewizja odgrywa istotną rolę w kreowaniu świadomości i wzbudzaniu pożądania marki.

SPOSOBY WPŁYWU PRZEMOCY W TELEWIZJI NA PSYCHIKĘ DZIECI

- „Przemoc w telewizji bez wątpienia prowadzi do agresywnych zachowań dzieci i nastolatków, oglądających takie programy – National Institute of Mental Health,
- dzieci, które przez wiele godzin oglądają przemoc w telewizji, mają jako nastolatki większą skłonność do zachowań agresywnych – doktor Leonard Eron z Uniwersytetu w Illinois,

- dzieci w wieku przedszkolnym są szczególnie podatne na negatywny wpływ mediów, ponieważ nie potrafią jeszcze w pełni odróżnić fantazji od rzeczywistości – National Association for the Education of Young Children,
- mamy wystarczające dane, aby wysunąć wniosek, że długotrwałe oglądanie telewizji jest jedną z przyczyn przemocy i agresywnych zachowań – Amerykańska Akademia Pediatrików⁵.

REAKCJE DZIECI NA PRZEMOC W TELEWIZJI

„W mass mediach, głównie w telewizji, pojawiają się sygnały dotyczące niewłaściwych zachowań dzieci. Niektóre z nich są szczególnie nagłaśniane. Bardzo często jednak telewizja emituje bajki i filmy dla dzieci, w których dominuje agresja. Skargi dotyczące agresywnych zachowań dzieci nie są zjawiskiem nowym. Odnotowane były już wcześniej, tylko w nieco mniejszym nasileniu. Spotykamy się przecież z tym problemem w codziennych sytuacjach”⁶.

Dzieci narażone na długotrwałe oglądanie przemocy w telewizji przejawiają zwykle trzy typy reakcji:

- **Spadek wrażliwości**

Przemoc medialna może wywołać wrażenie, że agresja i akty przemocy są czymś powszechnym i akceptowanym. Dzieci przestają odczuwać empatię, widząc cierpienia innych osób.

- **Działanie naśladowcze**

Dzieci naśladują to, co widzą w telewizji. Jeśli telewizyjni bohaterowie rozwiązują problemy, stosując przemoc, tak samo mogą postępować dzieci.

Przemoc w telewizji uczy dzieci, że wszelkie nieporozumienia można rozwiązywać za pomocą siły.

Dzieci, które oglądają programy przesiąknięte agresją, znacznie częściej się kłócą, okazują nieposłuszeństwo i biją swoich kolegów.

- **Nadmierny strach**

Telewizja może ukształtować u dzieci obraz rzeczywistości. Częste oglądanie przemocy powoduje, że dzieci widzą świat jako wrogi i niebezpieczne miejsce. W rezultacie może dojść do rozwinięcia tzw. „syndromu podłego świata”. Jest to wiara, która głosi, że zbrodnia i przemoc są dominującymi elementami naszej cywilizacji.

CO MOGĄ ZROBIĆ RODZICE?

Istnieje wiele różnorodnych sposobów, dzięki którym rodzice mogą osłabić negatywny wpływ telewizji na psychikę dzieci. Oto kilka z nich:

⁵ Ch.E.Shafer, T. Foy DiGeronimo, *Jak rozmawiać z dziećmi o bardzo ważnych sprawach*, Poznań 2002, s. 272.

⁶ J. Karbowiczek, *Wpływ mass mediów na agresywne zachowania dzieci*, „Życie Szkoły”, 2003, nr 7, s. 395.

- Ograniczenie oglądania telewizji.
- Ocenianie programów oglądanych przez dzieci.
- Wyjaśnienie, z jakich powodów nie zezwala się na oglądanie niektórych programów.
- Ochrona małych dzieci przed oglądaniem wiadomości.

Podane wskazówki mogą ograniczyć negatywny efekt wywierany na psychikę dzieci, jednak przemoc jest częścią naszego świata i nie można ochronić przed nią dzieci.

NAUCZANIE KRYTYCZNEGO OGLĄDANIA

Wielu uczniów ma problemy z odróżnieniem, co dzieje się naprawdę, a co nie.

Ta umiejętność jest istotnym czynnikiem decydującym o tym, jak odbierają oni przemoc w telewizji. Zdolność krytycznego oglądania pomoże dzieciom zrozumieć, dlaczego telewizja nie daje prawdziwego obrazu świata. Ta wiedza może zmniejszyć negatywny wpływ przemocy w mediach.

Można osłabić wpływ telewizyjnej przemocy poprzez przebywanie w pokoju, w którym jest włączony telewizor. Badania dowiodły, że obecność któregoś z rodziców rozładowuje napięcie, jakie dzieci czują, oglądając sceny nasycone przemocą.

PRZEMOC I TRAGEDIE W WIADOMOŚCIACH

Tragedie, propagowane przez wiadomości telewizyjne, stwarzają dzieciom całkiem inne problemy. Chociaż można im pomóc, oddzielając przemoc, którą obserwują w fikcyjnych programach, od prawdziwego świata. Telewizyjne wiadomości pokazują prawdziwy świat, dlatego też jest to dla najmłodszych o wiele trudniejsze do zrozumienia. Po obejrzeniu w wiadomościach relacji o konkretnym wydarzeniu pełnym przemocy skupiają się oni bardziej na związku tego wydarzenia z ich życiem niż na samym fakcie.

Tragiczne historie o dzieciach w szczególny sposób wpływają na wrażliwość młodych widzów. Po obejrzeniu informacji o porwaniu będą się oni martwić o własne bezpieczeństwo, wiadomości o włamaniach postawią je w stan gotowości, doniesienie o molestowaniu seksualnym może w nich wywołać podejrzliwość wobec opiekunów. Można już zauważyć pewne oznaki tego, że w przyszłości przemysł rozrywkowy będzie w mniejszym stopniu wykorzystywał przemoc w celu zwiększenia oglądalności i sprzedaży. Największe stacje telewizyjne – ABC, CBS i NBC – przyjęły normy dotyczące kontrolowania przemocy w telewizji. To małe kroki, ale w dobrym kierunku.

Można zaobserwować w telewizji programy, które poszerzają wiedzę, propagują współczucie i uprzejmość. Istnieją takie, które wzbogacają wiedzę najmłodszych oraz ich umiejętności społeczne, jak również takie, które stanowią czystą rozrywkę.

Komputer w przekonaniu wielu nauczycieli jest doskonałym środkiem dydaktycznym umożliwiającym rozwój intelektualny dziecka.

KOMPUTER A ROZWÓJ DZIECKA

Badania przedstawiają negatywny wpływ komputera na rozwój fizyczny, psychiczny, społeczny, moralny i intelektualny dziecka. Zagrożenia związane z rozwojem fizycznym jednostki to między innymi wady postawy: dolegliwości kręgosłupa i pleców, usztywnienia mięśni będące wynikiem przyjmowania nieprawidłowej pozycji podczas pracy przy komputerze oraz złym ustawieniem monitora. Nieprawidłowe ustawienie rąk podczas korzystania z klawiatury prowadzi do nadwyrężenia mięśni nadgarstka, a przeciążenie mięśni górnych na odcinku dłoni – bark prowadzi do piekącego bólu przedramienia. Długotrwałe działanie intensywnych bodźców świetlnych, płynące z kolorowych ekranów, może w poważnym stopniu naruszyć sprawne funkcjonowanie mózgu, może również podrażnić błony śluzowe oczu, nosa i krtani, a także doprowadzić do zaburzeń widzenia, którego objawami są zmęczenie i zaczerwienienie oczu, pieczenie oraz klucie w oczach, widzenie podwójne lub za mgłą.

„Rozwój psychiczny dziecka może być zaburzony przez utratę zdolności porozumiewania się i działania bez zachęty ze strony komputera”⁷. Poczucie osamotnienia jest wynikiem pozornie tylko dobrowolnego wyboru jednostki, która nieświadomie zaprzestaje kontaktować się z innymi ludźmi, traci wszelkie związki emocjonalne, w życiu której nie ma miejsca na dziecięce przyjaźnie. Prowadzi to do utraty poczucia wartości, takich jak dobro – zło, miłość – nienawiść, a w rezultacie do zaburzeń w rozwoju moralnym. Emocjonalne zaangażowanie w przebieg gier, przyczynia się do przenoszenia agresji do życia codziennego. Kolejne zagrożenia czyhające na dzieci to seks, przemoc i agresja w Internecie, manipulowanie najmłodszymi poprzez reklamę.

Komputer i Internet powodują także zaburzenia w rozwoju społecznym dzieci poprzez wyłączenie jednostki z grupy rówieśniczej.

Atrakcyjność środowiska medialnego związana jest z tym, że w przypadku niepowodzeń uczeń wyłącza komputer i nie musi szukać kompromisu. Takie zachowanie sprzyja skrajnym poglądom i izolacji. Niepokojącym aspektem jest to, że anonimowość w sieci może powodować nieetyczne zachowania.

Zbyt długie korzystanie z komputera może doprowadzić do automatycznego wykonywania zadań, a w rezultacie do zahamowania twórczego myślenia i rozwoju intelektualnego. Zbyt szybki napływ informacji powoduje utratę zdolności racjonalnej selekcji wiadomości na sensowne i mało ważne. Dziecko traci orientację, które wiadomości powinno zapamiętać, a które odrzucić.

⁷ B. Muchacka, K. Kraszewski, *Dziecko w świecie współczesnym*, s. 179.

Opisane powyżej zagrożenia, związane z obecnością komputerów i Internetu w życiu dziecka, prowadzą do zwrócenia uwagi na role:

- oprogramowania dostępnego w szkołach, które powinno być pozbawione agresywnych i innych niewłaściwych dla dzieci treści,
- dostępu do Internetu, który powinien być kontrolowany.

Dzieci coraz częściej korzystają z komputerów i mają znacznie łatwiejszy dostęp do Internetu w domach. Rodzice powinni poświęcać czas na wspólne korzystanie z komputera, zainteresowanie się tematyką gier wykorzystywanych przez nie. Bardzo ważne jest objęcie opieką pedagogiczną tej sfery aktywności dziecka, która jest związana z obecnością w jego życiu komputera, zarówno ze względu na zagrożenia, jak również możliwości rozwoju i życia w społeczeństwie informacyjnym.

Badania zastosowane w Wielkiej Brytanii dowodzą m.in., że wspomagana komputerowo nauka może pomóc dzieciom w wieku 6–8 lat, zagrożonym niepowodzeniem w tym działaniu, a programy komputerowe wspierające naukę pisania są edukacyjnie i ekonomicznie efektywne.

Autorzy badań zauważyli wyższy poziom entuzjazmu dzieci podczas nauki zintegrowanej z komputerową prezentacją niż podczas stosowania tradycyjnych metod.

Dynamiczny rozwój techniki informatycznej powoduje pojawianie się coraz większej liczby programów wspierających rewalidację osób z dysfunkcjami intelektualnymi i zmysłowymi. Dostęp do diagnostycznych programów komputerowych ułatwia rozpoznawanie umiejętności dzieci oraz zaburzeń i deficytów. Zwraca się uwagę na minimalizowanie niepowodzeń szkolnych przy użyciu multimedialnych programów edukacyjnych.

Komputery mogą efektywnie pomagać w nauce, o czym świadczą australijskie badania, potwierdzające, że lepsze wyniki osiągane przez dzieci w tej dziedzinie są skutkiem stosowanych przez nauczycieli strategii, w których komputer i odpowiednie oprogramowanie motywują ich i angażują do nauki. Edukacja wsparta narzędziami technologii informacyjnej i komunikacyjnej udostępnia dostęp do ogromnych zasobów informacji. Najmłodszy mogą korzystać ze specjalnie dla nich przygotowanych encyklopedii i gier edukacyjnych. Wbrew częstemu przekonaniu gry to nie tylko wyścigi, strzelanki i bijatyki.

Komputer w nauczaniu zintegrowanym może wzbogacać zajęcia muzyczne, polonistyczne (rozpoznawanie liter, czytanie, treningi logopedyczne), plastyczne (edytory graficzne są źródłem interesujących ćwiczeń usprawniających percepcję wzrokową, orientację przestrzenną i sprawność manualną) oraz edukację przyrodniczą. Komputer nie kojarzy się dzieciom jednoznacznie z nauką – element zabawy zapewnia komfort psychiczny i przyczynia się do powstania motywacji w czasie uczenia się. Jest to istotne w świetle tego, że podstawową formą aktywności najmłodszych w wieku wczesnoszkolnym jest zabawa i uczenie się okolicznościowe.

Faktem jest, że komputery i nowoczesne technologie są obecne we wszystkich niemal aspektach funkcjonowania społeczeństw.

Na etapie kształcenia wczesnoszkolnego środki dydaktyczne są bardzo potrzebne ze względu na konkretny charakter procesów poznawczych dziecka (np. spostrzeżeń, pamięci, myślenia). Bardzo ważną rolę rodziców i nauczycieli jest zabezpieczenie dzieci przed negatywnymi skutkami wszechobecnych mediów. Muszą starać się o właściwą higienę pracy przy komputerze, zapewnić bezpieczne oświetlenie, pilnować prawidłowej postawy, uczyć relaksu i organizować ćwiczenia rekreacyjne podczas korzystania z komputera.

Zadaniem systemu edukacyjnego jest przygotowanie młodych ludzi do odpowiedzialnego i aktywnego współtworzenia społeczeństwa informacyjnego.

Przynależność do tego społeczeństwa jest określana przez zdolności informatyczne a zwłaszcza mądre i efektywne wykorzystanie informacji w codziennej rzeczywistości.

Współczesne dzieci żyją w świecie zdominowanym przez media. Codzienna przestrzeń młodego człowieka poszerza się dynamicznie o nowe media i multimedia. Elektroniczne nośniki coraz bardziej wypełniają środowisko życia dzieci. Zajmują znaczącą rolę pod względem poświęcanego im czasu. Natomiast istnieją różnice dotyczące dostępu do multimediów oraz sposobów ich wykorzystania. Najmłodszy z małego miasta mają dostęp do Internetu przeważnie w szkole. Ci ze szkoły społecznej mają dostęp do Internetu także w domu, dzięki czemu mogą wyszukiwać potrzebne informacje do zajęć szkolnych. Z kolei ci ze środowiska miejskiego korzystają z oferty medialnej niemal w sposób nieograniczony. Wiele osób nie wymienia nawet telewizora jako sposobu spędzania wolnego czasu, który w pełni zajęty jest przez komputer i Internet (w domu rodzinnym lub w domach kolegów).

Aneta Zapała-Wiecheć

Bibliografia:

- Bednarek J., *Multimedia w kształceniu*, Warszawa 2006.
Jakubowski W., *Media. Kultura popularna. Edukacja*, Kraków 2005.
Karbowniczek J., *Nauczyciel i uczeń we wspólnej przestrzeni edukacyjnej*, red. W. Grelowska, J. Karbowniczek, Częstochowa 2005.
Karbowniczek J., *Wpływ mass mediów na agresywne zachowania dzieci*, „Życie Szkoły”, 2003, nr 7.
Lindstrom M., *Dziecko reklamy*, Warszawa 2005.
Muchacka B., Kraszewski K. (red.), *Dziecko w świecie współczesnym*, Kraków 2008.
Schaefer Ch., Foy DiGeronimo T., *Jak rozmawiać z dziećmi o bardzo ważnych sprawach*, Poznań 2002.

STRESZCZENIE:

Dziecko w świecie multimedialnym

W niniejszym artykule przedstawione zostały zagrożenia, na jakie narażone są dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, związane z postępem cywilizacyjnym. Kontakt z telewizją, Internetem i komputerem niewątpliwie daje nowe możliwości rozwojowe, jednocześnie niesie za sobą poważne zagrożenia. Korzys-

tając z mediów dziecko może zyskać wiele, pod warunkiem, że rodzice i nauczyciele będą czuwali nad jego bezpieczeństwem.

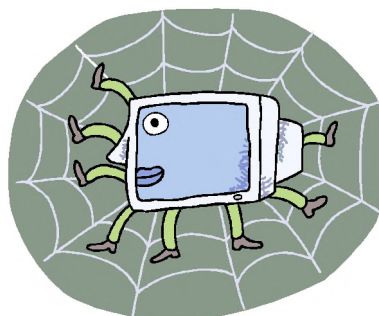
Słowa kluczowe: komputer, Internet, media.

SUMMARY:

Child in the world of multimedia

The following article presents menaces associated with the progress of civilization that pre-school and primary school children are exposed to. The contact with television, computers and the Internet creates unquestionable chances for development. At the same time, however, it involves considerable risks. By taking advantages of the media the child can benefit a lot provided that parents and teachers supervise the safety of a child.

Key words: computer, Internet, media.

mgr Sandra Kmieciak

doktorantka

Uniwersytet Łódzki

Instytut Teorii Literatury, Teatru i Sztuk Audiowizualnych

BLOG JAKO KREATYWNA FORMA AKTYWNOŚCI DZIECI W PRZESTRZENI INTERNETU

Raz po raz z różnych źródeł dochodzą głosy o szkodliwym wpływie Internetu na rozwój dziecka. Najwięcej kontrowersji budzą takie kwestie jak: zmniejszenie ilości czasu, jaki rodzice mogą poświęcić najmłodszym, zastępowanie swojej obecności komputerem, uzależnienie od Internetu, obecność w sieci dewiantów seksualnych, wykorzystujących nieświadomość i naiwność nieletnich oraz nieumiejętność wybierania przez nich treści adekwatnych do swojego wieku. Obawy te oczywiście w pewnym stopniu są uzasadnione, gdyż młody człowiek staje się nieświadomym odbiorcą bodźców płynących do niego z zewnątrz a przekazy, które docierają są filtrowane wyłącznie pod kątem wywołania